

PĚVECKÉ A HUDEBNĚ DRAMATICKÉ ČINNOSTI DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

SINGING, MUSICAL AND DRAMA ACTIVITIES OF EARLY YEARS FOUNDATION STAGE

Lenka Karasová

Resumé

Text příspěvku pojednává o spojení hudební výchovy s výchovou dramatickou v předškolním vzdělávání. Ráda bych ukázala možnosti propojení hudební výchovy s dramatickou, ověřila si jejich použitelnost v praxi a motivační funkci dramatické složky k hudebním činnostem.

V teoretické části charakterizují hudební a dramatickou výchovu, jejich současné pojetí v předškolním vzdělávání, vzájemné propojení a přínos pro rozvoj dítěte.

Klíčová slova: dramatická výchova, hudební výchova, předškolní věk, předškolní vzdělávání

Abstract

The Text of the post is about the connections of music education with the education of drama in preschool education. I'd like to show the possibilities of linking music education with a dramatic, verify their usability in practice and the motivational function of the dramatic components in musical activities. In the theoretical part to give musical and dramatic upbringing, their current concept in preschool education, mutual connection and contribution to the development of the child.

Key words: drama education, music education, preschool age, preschool education

1. ÚVOD

Ve svém příspěvku bych ráda poukázala na aktivity s předškolními dětmi v oblasti hudební a dramatické výchovy. Osobně mám velice kladný vztah ke zpěvu již od dětství, kdy jsem absolvovala soutěže v sólovém zpěvu a dodnes si velice ráda zpívám, ať už dětem v mateřské škole, nebo jen tak pro radost.

Jako učitelka v mateřské škole jsem velmi brzy zjistila, že tyto malé děti nemají ke zpěvu mnohdy žádný vztah, maminky jim doma nezpívají, proto já při své výchovné práci přikládám zpěvu tak důležitý význam.

Již J. A. Komenský ve své knize *Informatorium školy mateřské* upozornil, že by si děti měly hrát hry provázené zpěvem. Od roku 1869, kdy byla v Praze založená první mateřská škola městská u sv. Jakuba, začíná rozvoj školek i v ostatních městech a obcích u nás, a do výchovného programu jsou zařazeny hry se zpěvem.¹

Pro dítě předškolního věku je hra velice důležitá a nezbytná, jako prostředek k rozvoji organismu, i jeho osobnosti, ke zlepšení sebevědomí, k překonávání komunikačních bariér. Ze své zkušenosti vím, že děti si s oblibou hrají hry se zpěvem, protože jim umožňují oddávat se činností, které je těší – rády se pohybují, mají radost z rytmičnosti slova, napodobují jevy okolního světa, i činnost dospělých, kteří jsou pro ně vzorem.

Na mé cestě za hudbou a uskutečněním svého předsevzetí předkládat dětem hudbu jako zdroj radosti, mě velice ovlivnila paní docentka Marie Slavíková, se kterou jsme hodně zpívaly, ale i diskutovaly a probíraly různá spojení zpěvu s dětskou dramatikou. Byla mi po dobu studia skvělým pedagogem i rádcem v jedné osobě.

Cílem mého příspěvku bude na základě studia a analýzy odborné literatury zpracovat vlastní návrh modelu výukové jednotky hudební výchovy v mateřské škole, s uplatněním integrace pěveckých a dramatizačních činností dětí. Propojení obou druhů hudebních činností má být prostředkem rozvoje vzájemné spolupráce dětí v estetické činnosti, rozvoj prožitku v zážitkových situacích, navození atmosféry, ve které budou děti nejpřirozenější a v neposlední řadě umožnit dětem zážitek z veřejného vystoupení.

Při zpracovávání vlastního návrhu jsem zjistila, jak málo odborné literatury na téma hudebně dramatické výchovy bylo vydáno. Osobně mám pro tvorbu besídek nejraději období Vánoc, pro které sice existuje spousta zpěvníků s koledami, ale hudební dramatika je v tomto ohledu dosti slabá. Proto jsem se snažila vytvořit sborník činností, který by se mohl stát pomocí pro ostatní učitelky v mateřských školách. Pro svoji práci jsem si vytyčila několik cílů – rozvíjet dětskou tvořivost, fantazii i vzájemnou spolupráci v estetické výchově. Snažila jsem se dětem vytvořit přátelskou atmosféru s komunikací jak mezi dětmi, tak s učitelkou.

¹ MIŠURCOVÁ, Věra. *Hry se zpěvem*. Praha: SPN, 1978. ISBN 14-125-78.

2. HUDEBNĚ VÝCHOVNÝ PROCES V MATEŘSKÉ ŠKOLE

1.1. VÝZNAM ZPĚVU Z HLEDISKA VÝUKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Pro dítě v mateřské škole je zpěv a hra specifickou, nenahraditelnou činností, ale i příjemným osvěžením. Tyto činnosti uspokojují dětskou potřebu vnímat svět všemi smysly. Také se tímto aktivně projevují. Při zpěvu se rozvíjí základní hudební schopnosti. Při zpěvu dovedou být děti plně aktivní- chtějí se písničku naučit, zpívat si ji a samy se rády hudebně projevují.

V současné době přibývá dětí s neurotickými problémy, děti jsou neklidné, nesoustředěné a to všechno bývá způsobené v neutěšeném rodinném prostředí. Proto bychom měli na děti hudebně působit, je to pro ně do značné míry i léčebný prostředek, který zmírňuje vnitřní napětí a neklid.

Hudební aktivity rozvíjejí příslušné hudební dovednosti, ale mají vliv i na jiné oblasti – např. komunikační, na tvořivost, podporují paměť i logické myšlení. Hudební činnosti ovlivňují kultivaci osobnosti, přispívají k týmové spolupráci, k zodpovědnosti i úctě a vzájemnému respektu. Hudba utváří a posiluje sebedůvěru dítěte, jeho sebezprosování.² Zpěvu je přikládána důležitost nejen estetická a emocionální, ale též je uznáván zdravotní význam zpěvu a jeho komunikační funkce. Tyto skutečnosti bere v úvahu i Rámcový vzdělávací plán pro předškolní vzdělávání, který je vnitřně propojeným celkem, je členěný do oblastí a toto členění je třeba vnímat pouze jako pomocné. RVP PV obsahuje pět vzdělávacích oblastí: Dítě a jeho tělo (oblast biologická), Dítě a jeho psychika (oblast biologická), Dítě a ten druhý (oblast interpersonální), Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní) a Dítě a svět (oblast environmentální).³

Hudební výchova nemá v RVP vymezený jasný prostor, ale prostupuje každou oblastí. V každé oblasti si můžeme vybrat body, které jsou jí příslušné. Hudební výchova v předškolním vzdělávání má své specifické pojetí. Má integrovanou podobu. Hudbu v předškolním vzdělávání tedy chápeme jako jeden z nejbohatších zdrojů rozvoje dítěte, protože zasahuje celou osobnost dítěte.

Podle RVP PV by „*integrované bloky měly svým obsahem vzájemně navazovat, doplňovat se a prohlubovat, mohou se prolínat a přecházet plynule jeden do druhého. Je přirozené, že vzdělávací obsah, resp. některé jeho prvky, se v různých integrovaných blocích opakují a dítěti se znovu připomínají, že se s nimi setkává v nových souvislostech a učí se vidět věci z různých pohledů. Právě to významně přispívá k tomu, že si dítě může vytvářet globální a reálný pohled na svět...*“⁴

² LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, s. r. o. 2006. ISBN 80-86307-26-3.

³ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický. 2004

⁴ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický. 2004. s. 31

„Pokud se setkává se stejným obsahem i mimo formální vzdělávací nabídku, při příležitostech neplánovaných a vidí jej v přirozených logických vztazích a životních souvislostech, mohou být výsledky vzdělávání ještě účinnější.“⁵

Zpěv v mateřské škole by měl být tedy spojován s dalšími činnostmi, např. s tělesnou a pohybovou výchovou, výtvarnou výchovou a v neposlední řadě i s výchovou dramatickou. Dramatické činnosti lze velmi vhodně a funkčně spojit s činnostmi pěveckými – zejména při práci s písní.

Způsobů hudebního působení na dítě je mnoho, připomeňme si alespoň některé.

Hodně si před dítětem zpívat, zpočátku jednoduché popěvky, lidové písně s krátkým a dobře zapamatovatelným textem. Dát dítěti možnost projevit se. I když zpočátku to možná nebude ještě zpěv, neustále chválit a povzbuzovat, se zájmem ho poslouchat.

Předškolní věk je považován za první etapu hudebního rozvoje dítěte. Současně probíhá rozvoj dovednosti zpívat s rozvojem základních hudebních schopností a tato etapa probíhá u každého dítěte různě- záleží na osobnosti každého.⁶

Osobnost učitele z hlediska výuky hudební výchovy

Učitel má vedoucí úlohu při všech hudebních činnostech. Jeho účast na těchto činnostech závisí na věku dětí, na jejich hudebních dovednostech a hudební vyspělosti. Při práci s nejmenšími dětmi by měla být učitelka vzorem – při zpěvu, pohybu, v instrumentální hře.

Učitelka mateřské školy by měla mít kvalitní a kultivovaný pěvecký projev, měla by ovládat rytmizaci a melodizaci jednoduchých veršů a neposlední řadě i hru na hudební nástroj. Důležitá je i schopnost organizace a aplikace rozmanitých forem, metod a prostředků hudebně výchovné práce.⁷

Hudební činnosti v mateřské škole

Hudební výchova je uskutečňována souborem vzájemně se prolínajících se hudebních činností.

Do těchto činností řadíme činnosti pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové.

Pěvecké činnosti dávají základy pěveckých dovedností, kultivují mluvní i zpěvní projev dítěte, rozvíjí smysl pro krásu zpěvu.

U nejmladších dětí bychom měli rozvíjet sluchovou představivost, samostatně rytmizovat slova, drobná říkadla a doprovázet je „ hrou na tělo“ nebo hrou na jednoduché rytmické hudební nástroje. Rytmizaci bychom měli spojovat s melodizací. Děti by měla doprovázet

⁵ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický. 2004. s 32

⁶ ZEŽULA, Jiří. JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN. 1987. ISBN 14-542-87.

⁷ ZEŽULA, Jiří. JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN. 1987. ISBN 14-542-87.

svým hlasem i hrou na hudební nástroj učitelka. U starších dětí bychom se měli zaměřit na propojení zpěvu s ostatními hudebními i mimo hudebními činnostmi.

Ke zlepšení kvality pěveckého projevu předškolních dětí je důležité provádět hlasová cvičení před nácvikem písně.⁸

Při realizaci poslechových činností se předškolní dítě učí zobecňovat, srovnávat a rozlišovat hudebně výrazové prostředky.

Poslech hudby by měl mít v mateřských školách specifické přístupy. Seznamovat děti jen s takovými poznatky, které bezprostředně využijí – při pohybu s hudbou, při zpěvu nebo při instrumentální hře. Dítě má nestálou pozornost a velice rychle se unaví, proto je vhodné přizpůsobit jak délku, tak formu poslechu.⁹

Doporučuje se písně i skladby opakovat i při ostatních zaměstnáních, začleňovat zábavné a hravé formy poslechu, nabízet dětem k poslechu jednoduché písně – sólové, sborové a řízeným rozhovorem bychom měli utvářet jejich hudební představivost a podněcovat jejich hudební tvořivost.¹⁰

Instrumentálními činnostmi rozumíme hru na hudební nástroje. Je to činnost, která urychluje rozvoj hudebních schopností dítěte. Je to pro děti přitažlivá forma, která podněcuje zájem o hudbu.¹¹

Nejmladší děti bychom měli seznamovat s hudebními nástroji, s jejich zvuky i tóny. Starší děti předškolního věku bychom měli vést k zaměření se na hudební rytmus, seznamovat je s melodickými nástroji a dalšími bicími nástroji.¹²

Hudebně pohybová výchova je důležitá při zpřesňování hudebního vnímání, zlepšuje pohybovou koordinaci, podílí se na rozvoji hudebních schopností, přispívá k ušlechtilosti pohybu. Do těchto činností řadíme rozmanitá průpravná cvičení za použití Orffových hudebních nástrojů, zapojujeme „hru na tělo“, taneční hry, tance, hry se zpěvy nebo cvičení s hudbou.

Nejmladší děti bychom měli učit zkoordinovat tělesné pohyby, běh i chůzi se zpěvem a hrou na bicí Orffovy nástroje. Starší děti pak vedeme k přesnějšímu vyjádření souladu hudby a

⁸ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova. 2002. ISBN 80-7290-080-3.

⁹ ZEZULA, Jiří. JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN. 1987. ISBN 14-542-87.

¹⁰ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova. 2002. ISBN 80-7290-080-3

¹¹ ZEZULA, Jiří. JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN. 1987. ISBN 14-542-87.

¹² KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova. 2002. ISBN 80-7290-080-3

pohybu, seznamujeme je s tanečními kroky. Podle M. Kodejšky má v tomto období základ kultura pohybu.¹³

1.2. DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Dramatická výchova v mateřské škole je jedním z prostředků napomáhajících uplatňování základních požadavků výchovného procesu. Mezi poznávací procesy řadíme paměť, vnímání, fantazii, myšlení.

U malých dětí funguje nejvíce mechanická paměť. Proces vnímání je velice důležitý, protože co dítě v tomto období prožije, je trvalé. Fantazii dítě uplatňuje intenzivně, rozvíjí ji při hrách, ale i v každodenním životě. Ve všech formách myšlení nastává pokrok, dítě si vytváří svůj vlastní pohled na svět a realitu si upravuje tak, aby pro něj byla přijatelná.

Cíle dramatické výchovy

Dramatická výchova dětí předškolního věku by měla dítě seznámit s prostředím divadelního umění, naučit dítě divadlu porozumět, zajímat se o něj, toto umění uvědoměle vnímat. Měli bychom jej seznámit s rolemi v dramatické výchově, hlavně s hrou v roli, která napomáhá nácvičku přirozeného jednání v dramatické situaci.

Měla by u dítěte rozvíjet schopnost projevit se pohybem, zvládnout dramatickou situaci, rozvíjet oblast rytmického cítění i poznatky o divadelní technice a divadelních složkách.

Cíle dramatické výchovy vnímáme v rovině osobnostní, dramatické a sociální.

Dramatická rovina učí dítě osvojit si hru v roli, učí jednat přirozeně, rozvíjí schopnost smyslu pro rytmus, schopnost výrazu pohybem, učí dítě zvládnout dramatický prostor.

Osobnostní rovina rozvíjí inteligenci, tvořivost, pozornost, vnímání, myšlení, vlastní motivaci, zájem, ale i vyjadřovací schopnosti, fantazii a tvořivost.

Rovina sociální učí naslouchat druhým, osvojuje si práci ve skupinách, rozvíjí spolupráci, toleranci a empatii.¹⁴

Metody dramatické výchovy používané v mateřské škole

Hra v roli – tato metoda je pro dítě přirozená. Děti střídají role a znovu se do nich vrací. Nejčastější formou hry v roli v mateřské škole je simulace a alterace.

Simulace – znamená „já a moje jednání v určité situaci“, dítě jedná samo za sebe ve fiktivních podmínkách (např. jak bych se zachoval, kdybych se ztratil ve městě).

Alterace – dítě zde jedná v roli někoho jiného (např. řidiče ve městě).

¹³ KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova. 2002. ISBN 80-7290-080-3

¹⁴ MICHLÍČKOVÁ, Radmila. Dramatická výchova v MŠ díl 1. *Metodický portál: Články* [online]. 14. 10. 2016, [cit.2016-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PVC6I/7849/DRAMATICKA-VYCHOV-MS-%E2%80%93-IICAST.html/>>

Charakterizace – v této roli dítě přebírá cizí sociální roli s jejími individuálními rysy, dítě se vcítí do pocitů druhého. Tato role je základ k empatii.¹⁵

Pantomima – dítě vyjádří roli pomocí pohybů, mimiky, gest. Nejčastěji uplatňujeme narativní nebo plnou pantomimu. Narativní spočívá ve vyprávění příběhu a děti děj předvádějí pohybem, gesty. V plné pantomimě se zapojuje komplexně pohyb celého těla.

Tuto aktivitu můžeme rozvíjet např. v komunitním kruhu nebo při dramatizaci příběhu, pohádky či písničky.

1.3. HUDEBNĚ DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Hudebně dramatická výchova nemá přesné vymezení, přesnou definici, proto se pokusím definovat význam tohoto spojení pro předškolní výchovu. V hudebně dramatické výchově se prolínají prvky jak hudební, tak i dramatické výchovy – např. tím, že vnášíme prvky dramatické do hudební výchovy a naopak. Po spojení pohybu s hudbou, s pocity, emocemi nebo dramatickými prvky vznikne hudebně dramatická činnost. Při výchově předškolních dětí by všechny činnosti měly vycházet z přirozené hry. Hra je pro dítě tím nejpřirozenějším nástrojem k naučení se něčemu novému, je pro dítě důležitá z hlediska prožitku, tedy toho, co ve hře prožije.

Do hudebně dramatické výchovy v mateřské škole bych zařadila činnosti, které děti osloví nejvíce. Myslím si, že by do těchto činností patřila hudební pohádka, besídka, dětský muzikál, dramatizace písničky nebo pantomima na hudbu.

Hudební pohádka

Hudební pohádka pro děti představuje hudebně dramatickou činnost pro předškolní děti a hudba v ní bývá prokládána vyprávěním, dramatickými výstupy nebo recitací za doprovodu hudby. Hlavními výchovnými hodnotami jsou složky hudební, textové, dramatické, a interpretační. Tento žánr dětem nejlépe přibližuje hudbu, má zde své místo i mluvené slovo a dává příležitost různým hudebním aktivitám. Tyto hudební aktivity u dětí rozvíjí spolu s fantazií, představivostí a muzikálností.

Hudební pohádka působí na dítě svým obsahem, proto má velký význam její morální hodnota, kterou prakticky vždy zastupuje spravedlnost a spravedlivý svět, tolik důležitý pro dítě.¹⁶

¹⁵ MICHLÍČKOVÁ, Radmila. Dramatická výchova v MŠ díl 1. *Metodický portál: Články* [online]. 14. 10. 2016, [cit.2016-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PVC6I/7849/DRAMATICKA-VYCHOVA-V-MS-%E2%80%93-IICAST.html/>>

¹⁶ VACKOVÁ, Andrea. Hudebně dramatická výchova v mateřské škole. Bakalářská práce, České Budějovice : Jihočeská univerzita. 2011[online]. 15. 10. 2016, [cit. 2016-11-15]. Dostupný z WWW: <https://theses.cz/id/t3x2qj/Andrea_Vackova_bakalarska_prace.pdf>

Besídka

Besídka je vystoupení, které umožňuje ověřit si dětské hudební schopnosti a dovednosti v praxi - při veřejném vystoupení. Nejvhodnějším obdobím v roce jsou různé svátky, ze kterých mám osobně nejraději Vánoce. Právě na ně jsem se zaměřila při přípravě vlastního scénáře.

Do scénáře zapojujeme tematické celky hudební, literární i dramatické, a velice záleží na zvoleném repertoáru. Zařazujeme písně s verši, drobné scénky, pohybové hry s hudbou i dramatisaci se zpěvem. Vždy bychom si měli nechat dostatečný čas pro nácvik celého vystoupení a vše co zařadíme do scénáře, by mělo charakterizovat samo dítě. Délku vystoupení bychom měli volit podle potřeb dětí, mně se osvědčilo vystoupení do 40 minut. Rozhodně bychom neměli děti přetěžovat. Žánry střídáme, kombinujeme sólová i skupinová vystoupení.

Téma besídek mě velice zajímá. Já osobně tvořím scénáře pro dětská vystoupení už pár let a vždy k tomu přistupuji s velkým nadšením, ke kterému strhnu i samotné děti.

Mám ohlasy i od jiných učitelek z mateřských škol a musím přiznat, jak mě překvapilo, že pro spoustu z nich nácvik na besídku nepatří k oblíbeným činnostem. Převládá názor, že nácvik je pro děti stresujícím zážitkem. Nemyslím si, že toto je pravda, neboť děti z naší mateřské školy jsou vždy nadšené a při nácviku zažijeme spoustu legrace. Nebojím se nacvičovat spolu s nimi, vždy jim všechno ukazuji, takže děti vůbec nejsou stresované. A když se jim něco stoprocentně nepodaří, veřejnost to vždy přijme s úsměvem na tváři. Jde přeci o dětský projev, a ten by měl být co nejpřirozenější dítěti samému.

Do programu besídky zařazuji činnosti, které děláme s dětmi běžně každý den. Rozhodně bychom měli dodržovat určité zásady, aby děti měli pocit nenásilného učení. Vždy jde hlavně o prožitek a zážitkové učení děti moc baví.

Modelové hry v hudebně dramatických činnostech

Modelové hry u dětí rozvíjí představivost, soustředění, řeč, komunikativnost i schopnost sebepoznání, učí se spolupracovat. Hrou děti poznávají radost, učí se porozumět okolí, světu a hra přispívá k osobnostnímu rozvoji.¹⁷

Kufr – hráč předvede děj písně, ostatní žáci hádají. Po uhodnutí si všichni píseň zaspívají. Poté ji společně zobrazí do živých obrazů.

Ztracená písnička – učitelka zaspívá část písně a žáci mají za úkol píseň dokončit. Velice oblíbená činnost, která rozvíjí fantazii, představivost a improvizaci.

Obměna – žáci jsou ve 3 družstvech. První zahraje kousek písničky, poté druhá a třetí skupina, přičemž je zachována mimika, gesta, jen se stále rozvíjí děj. Musíme zde dbát na výběr písně (např. Pásla ovečky, Dračí trampoty).¹⁸

¹⁷ VACKOVÁ, Andrea. Hudebně dramatická výchova v mateřské škole. Bakalářská práce, České Budějovice : Jihočeská univerzita. 2011[online]. 15. 10. 2016, [cit. 2016-11-15]. Dostupný z WWW: <[http
https://theses.cz/id/t3x2qj/Andrea_Vackova_bakalarska_prace.pdf](https://theses.cz/id/t3x2qj/Andrea_Vackova_bakalarska_prace.pdf)

Příklady využití hudebně dramatické výchovy v mateřské škole

Hudebně dramatickou výchovu můžeme v mateřských školách využít při každodenních výchovných činnostech s dětmi, zejména pak při oslavách různých svátků. Do těchto svátků se promítají lidové zvyky a obyčeje hrající důležitou úlohu v životě nás všech.

Zvyky a lidové obyčeje se často vázaly na proměny přírody během celého roku a také souvisely se zemědělstvím. Jsou chápány jako kulturní dědictví, přecházející z generace na generaci a souvisí s nimi kultura našich předků. Podle Dagmar Šottnerové¹⁹, která o lidových svátcích a zvycích píše, každý svátek má svůj význam a určitý smysl.

Lidová kultura plní v životě dítěte důležitou estetickou funkci a rozvíjí se díky ní harmonická osobnost dítěte. Uctíváním lidových zvyků se utváří vztah k druhým, k estetice i etice. Právě takto se vytváří kladné hodnoty, které si dítě s sebou nese celý život.

V mateřských školách učitelky s dětmi oslavují důležité svátky vycházející z lidových zvyků a obyčejů a vyvrcholením těchto oslav bývají různá veřejná vystoupení dětí nebo besídky.

Já jsem si vybrala pro vystoupení dětí téma Vánoce, ke kterým se váže spousta zvyků, obyčejů a tradic. Děti mají Vánoce moc rády, vnímají je všemi smysly a práce s nimi v tomto období je naplňující a obohacující činností učitelky mateřské školy. Do hudebně dramatických činností můžeme zařadit zpívání koled s tanečky, písně s vánoční i zimní tematikou nebo např. dramatizaci hudební pohádky se zpěvy.

V příloze uvádím příklad dvou činností, které byly obsahem vánočního vystoupení. Písničku O Vánocích jsem celou převzala ze zpěvníku Jaroslavy Horáčkové „Zpívejme si zpívejme 2“ - pouze jsem ji doplnila o hru na triangl a rolničky. Hudební pohádku“ O jedličce“ jsem našla na internetových stránkách Metodického portálu v článku „Jak se rodí pohádka“, od Ludmily Lžičařové. S dětmi jsme vyrobili kulisy lesa s jedličkou, děti měly na hlavách čepičky (masky) zvířátek a zpívali jsme za doprovodu klavíru, použili jsme bubínek nebo rolničky při různých situacích v textu pohádky.

Při tvoření tohoto programu jsem dbala na splnění cílů, které jsem si v úvodu předsevzala. Byl to hlavně rozvoj spolupráce dětí v estetické výchově a prožitku v zážitkových situacích, dát dětem prostor pro improvizaci, s dětmi komunikovat, zapojit do programu pohyb s hudbou a v neposlední řadě rozvíjet dětskou fantazii, tvořivost a navodit krásnou atmosféru vánočního času.

3. ZÁVĚR

Pěvecké činnosti jsou základem hudebně výchovné práce v mateřské škole. Prostřednictvím pěveckých a vokálních činností rozvíjíme u dítěte základní zpěvní dovednosti a návyky,

¹⁸ VACKOVÁ, Andrea. Hudebně dramatická výchova v mateřské škole. Bakalářská práce, České Budějovice : Jihočeská univerzita. 2011[online]. 15. 10. 2016, [cit. 2016-11-15]. Dostupný z WWW: <http://theses.cz/id/t3x2qj/Andrea_Vackova_bakalarska_prace.pdf

¹⁹ ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice*. Olomouc: Rubico. 2008. ISBN 978-80-7346-096-9.

zpěvní projev je sám o sobě nejpřirozenější a nejspontánnější prostředek rozvoje hudebnosti. Spojení zpěvu s hudebně dramatickou činností přináší nový zážitek, nové podněty, umožňuje zapojit sensorickou a motorickou oblast osobnosti dítěte, aktivizují se též emoční složky a schopnost citového prožívání. Dramatická činnost směřuje v předškolním věku především ke hře, která je základní metodou i organizační formou. Hra umožňuje každému dítěti zapojit se do hudebních činností, zažívat osobní úspěch, zvýšit sebehodnocení a sebedůvěru. Spojení písně s dramatizačními a pohybovými prvky má pro dítě nejsilnější motivační efekt.

Je úkolem učitelky v předškolním vzdělávání, aby hledala metodické náměty ke spojení zpěvu a dramatické akce, vyhledávala aktuální publikace, navštěvovala semináře prakticky zaměřené k těmto otázkám, případně sama vytvářela pedagogické materiály takto zaměřené. Ve své další práci se o to chci pokusit.

LITERATURA

- 1) KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova. 2002. ISBN 80-7290-080-3
- 2) LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Dr. Josef Raabe, s. r. o. 2006. ISBN 80-86307-26-3.
- 3) MIŠURCOVÁ, Věra. *Hry se zpěvem*. Praha: SPN, 1978. ISBN 14-125-78.
- 4) ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice*. Olomouc: Rubico. 2008. ISBN 978-80-7346-096-9.
- 5) ZEZULA, Jiří. JANOVSÁ, Olga. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: SPN. 1987. ISBN 14-542-87.
- 6) Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický. 2004

INTERNETOVÉ ZDROJE

- 1) MICHLÍČKOVÁ, Radmila. Dramatická výchova v MŠ díl 1. *Metodický portál: Články* [online]. 14. 10. 2016, [cit.2016-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/PVC6I/7849/DRAMATICKA-VYCHOVA-V-MS-%E2%80%93-IICAST.html/>>
- 2) VACKOVÁ, Andrea. Hudebně dramatická výchova v mateřské škole. Bakalářská práce, České Budějovice : Jihočeská univerzita. 2011[online]. 15. 10. 2016, [cit. 2016-11-15]. Dostupný z WWW: <https://theses.cz/id/t3x2qj/Andrea_Vackova_bakalarska_prace.pdf>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Píseň: O VÁNOCÍCH

Příloha č. 2: Hudební pohádka: O JEDLIČCE

Příloha č. 1: Píseň: O VÁNOCÍCH²⁰

O VÁNOCÍCH

Ve-se-lé rol-nič-ky ko-níč-ků zvo-ní, ze strá-ní
sly-šet je ve-se-lý smích, zá-ří-cí stro-meč-ky
v do-mo-vech vo-ní, jak u nás krás-ně je o Vá-no-cích!

1. Veselé rolničky koníčků zvoní,
ze strání slyšet je veselý smích,
zářící stromečky v domovech voní,
jak u nás krásně je o Vánocích.

2. Mámy a tátové, zpívejte s námi,
nastává opět ten kouzelný čas,
Ježíška přivítat chcem spolu s vámi,
po roce Štědrý den už je tu zas.

²⁰ HORÁČKOVÁ, Jaroslava. *Zpívejme si, zpívejme*. Frýdek Místek: Jaroslava Horáčková. 2000.

Příloha č. 2: Hudební pohádka: O JEDLIČCE²¹

Úvodní písnička:

Pohádka se vypráví, nebo taky hraje,
pojd'te s námi za Jedličkou, cesta daleká je.
Přes hory a přes doly, kolem velkých stromů,
nebojte se, za chvílenku vrátíme se domů.

The image shows a musical score for the introductory song. It consists of two staves of music in G major (one sharp) and 3/4 time. The melody is written on the top staff, and the lyrics are written below it. The bottom staff shows a guitar accompaniment with chords. The lyrics are: "Pohádka se vypráví nebo taky hraje pojd'te s námi za Jedličkou cesta daleká je přes hory a přes doly kolem velkých stromů nebojte se za chvílenku vrátíme se domů". The chords are: D, Emi, A, A7, D, Emi, A, A7, D.

Vypravěč:

Na kraji lesa vyrostla malá Jedlička. Vysoké stromy Jedličku přehlížely, nikdo s ní nemluvil. Jedlička si smutně říkala...

Hudba (kytara jemně, smutně doprovází monolog

The image shows a musical score for the lute accompaniment during the lily's monologue. It consists of a single staff of music in G major and 3/4 time. The melody is written on the staff, and the lyrics "jedličky)." are written below it. The accompaniment is a simple, rhythmic pattern of eighth notes. The lyrics are: "jedličky)." The accompaniment is: "Hop hop hop

Jedlička:

"Nikdo mě nemá rád. Nikdo mě nepotřebuje, vždyť já jsem úplně k ničemu."

Vypravěč:

"Jedlička se moc trápila. Až jednou vyběhl z lesa vyplašený zajíc."

Sbor - zpívá:

"Hop, hop, hop. Hop a hop a hop. Hop, hop, hop. Hop, hop, hop. Hop a hop a hop."

Zajíc:

"Jedličko, prosím tě, schovej mě, honí mě liška."

Vypravěč:

"Jen co Jedlička zajíce schovala, už tu slídl mlsný lišák."

Hudba (kytara hlasitě doprovází rychlé pohyby hledajícího lišáka).

²¹ LŽIČAŘOVÁ, Libuše. Jak se rodí pohádka. *Metodický portál: Články* [online]. 17. 10. 2016, [cit.2016-10-17]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/1717/jak-se-rodí-pohadka.html/>

Lišák:

"Kde je ten zajíc!!!" (k lidem)

"Neviděli jste tady zajíce?" (odbíhá s nepořízenou, hudba ztichne)

Zajíc:

"Děkuji ti, Jedličko, zachránila jsi mi život." (vesele "odhopká" - sbor opakuje motiv)

Vypravěč:

"Jindy zase přelo a veverky hledaly, kde by se schovaly."

Sbor:

"Kapy, kapy" (na melodii písně Prší, prší)

Veverky:

"Jedličko, prosíme tě, schovej nás. Prší, zmoknou nám kožíšky!"

Jedlička:

"Tak honem, pojd'te."

Sbor (na melodii písně Prší, prší):

Prší, prší, jen se leje, veverka se tomu směje.

A když pršet přestalo, sluníčko se usmálo.

Veverky:

"Děkujeme, Jedličko, že jsi nám zachránila kožíšky."

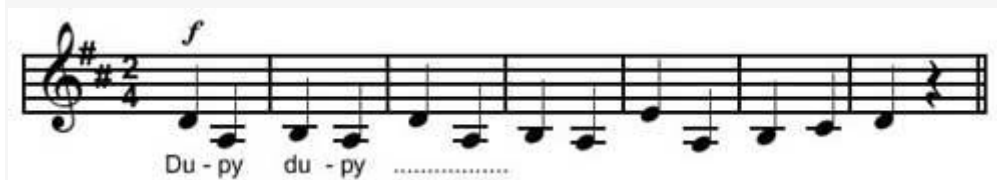
Hudba (kytara doprovází jemným vybnrkáváním tanec veverek, sušících si kožíšky na slunci).

Vypravěč:

"Jedlička byla ráda, že může pomáhat. Už nebyla tak smutná. Přeci jenom ji někdo potřeboval. Jednou v noci dupala lesem celá ježčí rodina. Zabloudili a hledali cestu domů, byli už unavení a hledali, kde by složili hlavu."

Sbor (zpívá pomalu, ztěžka):

"Dupy, dupy, dupy, dupy, dupy, dupy, dup."

Ježek:

"Jedličko, prosím tě, schovej nás. Ztratili jsme cestu domů, máme hlad a chce se nám spát." (zívají, protahují se)

Jedlička:

"Tak pojd'te."

Sbor (tiše rytmicky deklamuje):

"Tiše, tiše, ježci spí, kdo je vzbudí, toho sní."

Vypravěč:

"Ráno se ježci vzbudili, rázně si zacvičili" (hudební doprovod ke cvičení - kytara),
"poděkovali Jedličce, rozhlédli se a oddupali domů."

Sbor (zpívá, postupně zrychluje, doprovází ježky):

"Dupy, dupy, dupy, dupy, dupy, dupy, dupy, dup."

Vypravěč:

"Jedlička pomáhala, kde mohla, a byla spokojená. Ale jednou přišla krutá zima."

Hudba (reprodukována, motiv hraný na harfu - na scéně zůstává pouze Jedlička a sněhové vločky, které tančí - pohybová improvizace se šátečky).

Vypravěč:

"A to byl pro Jedličku ten nejsmutnější čas. Jen mráz a sníh. Nikde ani živáčka. Sněhové vločky byly sice krásné, ale studené a nepřístupné, zahleděné jen do sebe. Jedličku postupně přikrývala mrazivá závěj a byla by snad i zahynula (hudba pozvolna utichá, vločky přikrývají Jedličku svými šátečky a odtančí), kdyby do lesa nepřišly veselé děti."

Děti:

Přibíhají, koulují se během předehry, zpívají písničku "Zima", doprovází ji rytmickou deklamací -

Zima je tu, děti, vrány k městu letí,
ručkama si zatleskáme,
ještě také nožky máme.
Ať se zima štětí, štětí.

1. dítě:

"Jé, pojd'te se podívat, tady vyrostla krásná jedlička" (ostatní se seběhnou kolem Jedličky, obdivují ji a pomalu opatrně odstraňují "mrazivé závěje" vytvořené ze šátečků).

Vypravěč:

"Dětem se Jedlička moc líbila. Urovnaly jí větvičky a hned jí i zatančily a zazpívaly."

Děti:

Tančí kolem Jedličky a zpívají píseň "Vánoční stromeček":

Zelenej se, jedličko,
narovnej se maličko.
Líbíš se mi, vezmu si tě,
budeš vonět v našem bytě.
Zelenej se, jedličko.

Dám ti hvězdu na čelo,
večer bude veselo.
Můžu ti to předem slíbit,
u nás se ti bude líbit.
Dám ti hvězdu na čelo.